

چین، آمریکا و رشد هند
در اندیشه سیاسی بین الملل

مؤلف:

دکتر محمدتقی زاده انصاری

استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

سرشناسه	: تقی زاده انصاری، محمد، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: چین، آمریکا و رشد هند در اقتصاد سیاسی بین الملل / مؤلف محمد تقی زاده انصاری.
مشخصات نشر	: تهران: کانی مهر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۹۰ ص، ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۱۴۰۰۰ ریال ۱۳-۶-۸۰۷۱-۹۷۸-600-978
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: اقتصاد بین الملل -- جنبه های سیاسی
موضوع	: International economic relations -- Political aspects
موضوع	: ارتباط در رشد اقتصادی -- هند
موضوع	: Communication in economic development -- India
موضوع	: چین -- روابط اقتصادی -- ایالات متحده
موضوع	: China -- Foreign economic relations -- United States
موضوع	: ایالات متحده -- روابط اقتصادی -- چین
موضوع	: United States -- Foreign economic relations -- China
موضوع	: هند -- اوضاع اقتصادی
موضوع	: India -- Economic conditions
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۹ چ ۷ ت / ۱۳۸۰
رده بندی دیویی	: ۳۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۴۱ ۵۲

انتشارات کانی مهر

چین، آمریکا و رشد هند در اقتصاد سیاسی بین الملل

مؤلف : دکتر محمد تقی زاده انصاری

ناشر : کانی مهر

نوبت چاپ : اول

سال چاپ : ۱۳۹۵

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ: البرز

قیمت : ۱۴۰۰۰ ریال

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۷۱-۱۳-۶

آدرس: خ انقلاب ، خ ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، طبقه همکف، پلاک ۱۶/۲۲

تلفن: ۶۶۴۹۰۳۱۵ - ۶۶۹۵۲۲۹۰

فهرست

مقدمه	۵
فصل اول: آمریکا و ظهور چین در اقتصاد سیاسی بین المللی	۹
رشد چین و تکامل پاسخ استراتژیک ایالات متحده	۱۱
مشارکت های امنیتی آمریکا و رشد چین	۳۷
رشد چین و احیای نفوذ اقتصادی آمریکا در آسیا پاسیفیک	۵۱
سخن پایانی	۷۳
فصل دوم: هند و آمریکا از یگانگی تا مشارکت استراتژیک	۷۷
دوره نخست وزیری جواهر لال نهرو	۷۹
دوره نخست وزیری ایندیرا گاندی	۸۶
دوره نخست وزیری راجیو گاندی	۸۹
رشد اقتصادی هند در اقتصاد سیاسی بین المللی	۱۰۱
تاریخ رشد اقتصادی هند	۱۱۰
توسعه صنعت، کشاورزی و خدمات هند	۱۱۸
توسعه بخش صنعتی هند	۱۲۲
توسعه بخش خدمات هند	۱۲۹
توسعه بخش کشاورزی هند	۱۳۲
سرمایه گذاری های خارجی در توسعه هند	۱۳۴
تجارت خارجی و توسعه هند	۱۴۱
نتیجه گیری	۱۴۷
رشد نظامی هند	۱۴۹
مقدمه	۱۴۹
رشد اقتصادی و بودجه دفاعی هند	۱۵۲
بسط دکترین دفاعی هند	۱۵۷

۱۶۴	دکترین هسته‌ای هند
۱۶۷	رشد نیروی هوایی هند
۱۶۷	رشد قابلیت های هسته‌ای هند
۱۸۳	رشد قابلیت ها و ظرفیت های موشکی هند
۱۸۸	آگنی - ۱
۱۸۹	آگنی - ۲
۱۹۰	آگنی - ۳
۱۹۱	آگنی - ۴
۱۹۲	آگنی - ۵
۱۹۳	ساگاریکا
۱۹۴	نیربهای
۱۹۵	براهموس
۱۹۷	پریتوی
۱۹۷	پریتوی ۲
۱۹۹	گسترش نیروی دریایی هند
۲۰۳	نتیجه گیری
۲۰۷	فصل سوم: آمریکا و رشد هند
۲۰۹	همکاری های سیاسی
۲۱۷	همکاری های اقتصادی
۲۲۴	همکاری های امنیتی
۲۳۵	سخن پایانی
۲۳۶	تاثیر متغیر چین بر رویکرد آمریکا در قبال رشد هند
۲۵۳	نتیجه گیری
۲۶۱	فهرست منابع

مقدمه

هند در ۱۹۴۷، از استعمار بریتانیا آزاد شده و به استقلال رسید، از بدو استقلال تا سال ۱۹۹۱، پیرایش مبارزات جنبش ضد استعماری، کشمکش با پاکستان و چین، رقابت شوروی و ایالات متحده و گرایش به مدل اقتصادی شبه سوسیالیستی عواملی بود که اثری تعیین کننده بر سیاست اقتصادی هند در عرصه داخلی و روابط خارجی دهلی نو است. در طول این دوره، هند با اتخاذ سیاست های اقتصادی شبه سوسیالیستی، یک اقتصاد برنامه ریزی شده را در دستور کار قرار داده بود که سیاست گذاری های کلیدی ترین عامل تاثیرگذار بر آن بود. در اقتصاد سیاسی بین المللی، هدف اصلی کنترل دولتی بر اقتصاد گسترش عدالت اجتماعی، توسعه برنامه ریزی شده و ممانعت از گسترش و افزایش آسیب پذیری های هند در نتیجه نفوذ بازارهای خارجی بود. این کشور تازه رها شده از قید استعمار بریتانیا بود. نگرش های شایع و گسترده اجتماعی و سیاسی ضد سرمایه داری در هند، غلبه نخبگان اخلاق گرا را بر سیاست گذاری داخلی و خارجی هند تسهیل می نمود. در واقع نهرو نخستین نخست وزیر هند که نفوذی تعیین کننده بر سیاست های اقتصادی کشور داشت، خود بسندگی اقتصادی و کاهش تجارت خارجی کشور را به

سطح مراودات بشدت کنترل شده برای حفاظت از استقلال سیاسی هند اجتناب ناپذیر تلقی می‌کرد، چنین باوری از حمایت‌های وسیع اجتماعی و سیاسی نیز برخوردار بود. بر این اساس از سال ۱۹۵۲، برنامه‌های ۵ ساله توسعه اقتصادی هند غالباً از استراتژی جایگزینی واردات و خودکفایی اقتصادی الهام گرفته و بر تأمین ضرورت‌های اقتصادی کشور که در متن امنیت ملی فهمیده می‌شدند متمرکز شده بود. اما کنترل دولت بر تجارت خارجی و بازار داخلی در عمل سبب کاهش چشمگیر فقر نشد و سیاست‌های اقتصادی آن دولت به بحران مضاعف بدهی‌ها در اوایل دهه ۱۹۹۰، انجامید. تا اوایل دهه ۱۹۹۰، چهار دهه سیاست‌های اقتصادی شبه سوسیالیستی به نتایج ملموسی در زمینه عدالت اجتماعی و رفاه اجتماعی منتج نشده بود. فقدان بازدهی کارکردی و خردگانی پی در پی نظام‌های کمونیستی تا ۱۹۹۱، سبب بی‌اعتباری تفکر اقتصادی شد که برای بیش از چهار دهه بر فرایندهای سیاست‌گذاری اقتصادی هند غالب شده بود. از ۱۹۹۱، هند سیاست‌های گذشته را مورد بازبینی قرار داده و وارد دوره‌ای از انتقال به اقتصاد بازار شده است. در طول این دوره کنترل دولت بر بخش‌ها و بر زمینه‌های مختلف اقتصادی برداشته شده است و مکانیزم‌های بازار از آزادی بیشتری برای در شکل دادن و جهت دادن به روندها و فرایندهای اقتصادی برخوردار شده‌اند. تجارت خارجی که یکی از حساس‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور است که در طول چهار دهه پس از انقلاب هند، بشدت از طرف دولت کنترل می‌شد از کنترل دولتی آزاد شده است. در طول آن چهار دهه حکومت دهلی نو، آزاد

نمودن تجارت خارجی را از کنترل شدید سیاسی با از دست رفتن حاکمیت ملی و گسترش نفوذ استعماری قدرت های سرمایه داری برابر می دانست. گرچه از ۱۹۹۱ به بعد نیز ملی گرایی بر لیبرالیزم اقتصادی تاثیر گذاشته و تجارت خارجی هند به معنای مطلق آزاد نیست اما کنترل دولت بر آن به نحو چشمگیری کاهش یافته است. برخلاف دوره نخست وزیری جواهر لعل نهرو و دیگر اخلاق گران، همان نو گسترش تجارت خارجی را نه تنها تهدیدی برای امنیت ملی ندانست بلکه آن را ضرورتی برای رشد شگرف اقتصادی کشور می داند. در عرصه داخلی نیز بخش های مختلف اقتصادی از کنترل دولت رها شده و به نیروی بازار سپرده می شوند، جذب سرمایه گذاری خارجی، جذب فن آوری های پیشرفته و اغتنام بیشتر فرصت ها در عرصه بین المللی و بازارهای خارجی توجه دهلی نو را به خود جلب کرده است. اگر در دوره غلبه شبه سوسیالیست ها بر سیاست گذاری اقتصاد، هند به سبب ترس از پیامدهای سیاسی و امنیتی گسترش روابط اقتصادی با جهان سرمایه داری اکراه داشت، از ۱۹۹۱ به بعد نخبگان ملی گرا و لیبرال هند به این دوره حدوداً چهل ساله به مثابه دوره ای می نگرند که هند از فرصت های بزرگ اقتصادی در بازارهای خارجی و عرصه بین المللی برای توسعه داخلی خود غفلت کرده است. بطور کلی از اوایل دهه ۱۹۹۰، هند وارد دوره ای جدید از رشد و بالندگی اقتصادی شده است، بیش از آن از ۱۹۷۸، چین رفورم های اقتصادی را در دستور کار قرار داده و عمل گرایانه به توسعه اقتصادی خود مشغول شده است. در نتیجه افزایش ثروت ملی چین و رشد شتابان روندهای نوسازی این

کشور پیامدهای چشمگیری در متن اقتصاد سیاسی بین‌المللی با خود به بار آورده است، از جمله این که ایالات متحده برای ممانعت از هژمونی منطقه‌ای چین سیاست‌های همه‌جانبه اقتصادی، امنیتی، نظامی و دیپلماتیکی را در دستور کار قرار داده است که ذیل استراتژی بازموازنه آسیا مفصل بندی شده است. ذیل چنین استراتژی در جهت ممانعت از هژمونی منطقه‌ای چین، ایالات متحده از رشد هند به عنوان متحدی طبیعی در اقتصاد سیاسی بین‌المللی در آسیا پاسیفیک استقبال کرده است. از آنجا که رویکرد ایالات متحده به رشد هند بیش از پیش مهمی در تسهیل رشد این اقتصاد نوظهور دارد و با توجه به این که چنین رویکردی متأثر از رشد چین و ذیل استراتژی بازموازنه دنبال می‌شود، فصل اول این کتاب به استراتژی بازموازنه ایالات متحده نسبت به چین متمرکز است و فصل دوم نیز به رویکرد دو دولت هند و ایالات متحده نسبت به هم از ۱۹۴۷، آغاز می‌شود و با بررسی رشد اقتصادی و نظامی این دولت به پایان می‌رسد، فصل سوم نیز به چین و رویکرد ایالات متحده به رشد هند در اقتصاد سیاسی بین‌المللی می‌پردازد و ضمن بررسی و تجزیه و تحلیل آن به عنوان عاملی تأثیرگذار بر رشد هند با نتیجه‌گیری می‌پایان، خاتمه می‌یابد.